

Антоніна Заїчко
аспірантка кафедри педагогічної майстерності
та менеджменту імені І.А. Зязюна
Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІБЛІОТЕРАПЕВТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сьогоднішній день, у наш кризовий час численних деструктивних соціально-економічних та політичних впливів, засилля й пропаганди безконтрольної негативної, антигуманної та бездуховної інформації відбувається руйнування емоційно-чуттєвої виваженості та стабільності в структурі особистості педагога та вихованця, з'являється знеособленість у їхніх взаємовідносинах. Сучасна освіта спрямована на формування молодого фахівця, що не тільки володіє фаховими знаннями, а й генерує ефективні терапевтичні технології навчання та виховання в освітнє середовище Нової школи. Одним зі шляхів оновлення змісту освіти вищої школи є орієнтація навчальних програм на набуття бібліотерапевтичних компетентностей і на створення ефективних механізмів їх запровадження. Майбутні педагоги повинні вміти розпізнавати проблеми, розуміти причини або сліdstва тієї чи іншої поведінки учнів, а, отже, повинні володіти елементарними знаннями в області психолого-педагогічної діагностики; бути готовими до розпізнавання і ґрунтовної діагностиці порушень у дітей, а також до проведення профілактичних дій та терапії. Вони зобов'язані не тільки знати біологічні та психологічні особливості розвитку дитини, але також причини і патомеханізми, які проявляються найчастіше у процесі навчання [2].

На сьогодні дослідники приділяють увагу на пошуки нових підходів визначенні цілей освіти і способів їх досягнення (В. Андрущенко, О. Газман, Б. Гершунський, М. Євтух, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін.); формування загальної і професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів (М. Віленський, В. Гриньова, Е. Гришин, О. Ходусов); аспекти індивідуально-творчого розвитку та інноваційного потенціалу майбутнього фахівця (І. Богданова, Н. Кічук, Л. Кондрашова, З. Курлянд, А. Линенко, Н. Мажар, Л. Подимова, Н. Посталюк, Т. Руденко, та інші).

Проте, в науковій літературі недостатньо обґрунтовані теоретичні психолого-педагогічні аспекти формування професійної бібліотерапевтичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Сьогодні в державних документах компетентність розглядається з кількох позицій: як готовність майбутнього вчителя до виконання своїх професійних обов'язків відповідно до нормативних положень так і обізнаність молодого вчителя у педагогічній терапевтичній діяльності.

У педагогічному розумінні «професійна компетентність» – сукупність професійних знань, вмінь та навичок, а також способи реалізації їх у професійній діяльності.

У контексті нашого дослідження ми розглядаємо питання формування бібліотерапевтичної компетентності майбутніх вчителів-терапевтів школи I ступеня, виходячи із специфіки початкової ланки освіти та рушійних сил реалізації змісту освіти. Бібліотерапевтична компетентність майбутнього вчителя початкової ланки освіти – духовний орієнтир особистості, здатна бачити та розуміти емоційно-почуттєвий світ дитини, його творчу спрямованість, уміти виділяти ціннісні орієнтири в соціальному житті та використовувати у власній професійній діяльності за допомогою спеціально дібраної книги та інших аудіовізуальних засобів.

Перед вищою професійною школою постає завдання у розширенні читацьких інтересів майбутніх учителів початкової школи; наданні допомоги

у підборі книг (за інтересами та соціально-психологічними потребами); покращенні педагогічних терапевтичних технік; формуванні духовних цінностей через потужний вплив літературного слова [1]. Бібліотерапевтична компетентність закладається у літературний розвиток майбутніх фахівців і одночасно до здатності сприймання інформації та розуміння терапевтичних

у можливостей літературних жанрів у педагогічній бібліотерапевтичній діяльності, єдністю теоретичної й практичної готовності до неї.

Визначаючи структуру компетентності ми виходили з того, що професійна діяльність вчителя, як і будь-яка діяльність узагалі – це «одиниця життя, вона пов'язує людину по-перше, зі світом – через її мотиваційно-сміслові компоненти, – та, по-друге, – з культурою людства через операційно-технічні компоненти» [2]. Ряд авторів (А. Асмолов, Д. Леонт'єв, Є. Суботський та ін.) наголошують на контекстності цього процесу, підкреслюють глибокі взаємозв'язки, що виникають між людиною та оточенням у процесі її особистісного формування.

Бібліотерапевтична компетентність є важливою складовою готовності майбутніх учителів до професійної діяльності. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити компоненти таких складових бібліотерапевтичної компетентності майбутнього вчителя, як:

- інформаційно-мотиваційний – глибоке і міцне засвоєння теоретичних засад педагогічної бібліотерапії, розуміння сутності бібліотерапевтичного впливу на почуттєво-емоційну сферу дитини; оволодіння теоретичними та практичними основами самотерапії, психотерапії, як невід'ємної складової своєї професійної діяльності, а також прагнення у наданні психолого-педагогічної допомоги дитині у її зусиллях відновити та стабілізувати емоційно-психологічний стан та сприяти розвитку особистості, встановити загальний продуктивний психологічно-комфортний фон організованого ним навчально-виховного процесу.

- професійно-діяльнісний – передбачають оволодіння майбутніми педагогами конкретними методиками, техніками, формами, засобами педагогічної бібліотерапії; постійне прагнення до самовдосконалення та саморозвитку (розвиток професійно-значимих особистісних якостей); вивчення можливостей літературних жанрів у терапевтичній діяльності

- індивідуально-творчі – необхідні для психолого-педагогічної діяльності та передбачувані самою специфікою гуманістично-орієнтованої психолого-педагогічної парадигми уміння й навички аналізу (моніторингу) перебігу педагогічного процесу в усіх його часових та структурних характеристиках, вміння творчо підходити до процесу навчання та розвиток власних професійних якостей, а також уміння виявити найбільш значущі, ціннісні умови, фактори й засоби педагогічної бібліотерапії, що впливають на внутрішній світ особистості, розкриття її духовно-сутнісних основ.

Отже, проведений аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок в контексті нашого дослідження про те, що ми розглядаємо бібліотерапевтичну компетентність майбутнього вчителя-терапевта школи I ступеня як необхідний обсяг і рівень знань та досвід з виду професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою / В. Мартиненко // Початкова школа. – 2001. – №6. – С. 42-57.
2. Митник О. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя: реалії і перспективи / О. Митник // Початкова школа. – С. 35-37.

Алла Крамаренко

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти
Бердянського державного
педагогічного університету

БІО(ЕКО)ЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасний світ відчуває незворотні зміни, які несуть негативний вплив

на якість спільножиття у систему «людина – навколишнє середовище». Все найчастіше з'являються гасла щодо перегляду ставлення до якості життя за рахунок порушення біологічної рівноваги, бо не відновлення природних ресурсів ставить під загрозу майбутнє людства.

Біоетична концепція американського лікаря-онколога В. Поттера спрямована на об'єднання етичних цінностей і біологічних фактів, обґрунтування предмету, мети та завдань нової науки – біоетики [3]. Він визначає біоетику як науку з різними напрямками: етика Землі, етика